

האם הם השתנו?

את נעליו והבורח כל עוד נפשו בו — נעלמה. במקומה לא באה עדיין תמונה ברורה אחרת.
חשאלה היא: מה קרה?

טייס מול טייס

קודם כל, יש לקבוע את העובדות, כפי שהן מתחילות להתברר מבעד לערפל הקרב. נראה ששינוי פושרי-הלחמה של החייל המצרי (והסורי) אינו נובע מהשתלטות על הטכנולוגיה המודרנית של כלי-נשק מתוחכמים. הדבר מוכח באוויר — המקום שבו נפגשים כלי-הנשק המתקדמים ביותר, ובו יש חשיבות מכרעת לשליטה הטכנית של הלוחם על נשקו. נדמה כי באוויר לא הצטמצם הפער בין הטייס הישראלי ובין הטייס הערבי. להיפך, נראה כאילו הפער גדל עוד יותר, ככל שהמטוסים משני הצדדים נעשו מתוחכמים עוד יותר. בכל מיפגש בין הטייסים, היתה ידם של הטייסים הישראליים על העליונה. רוב מטוסינו שהופלו נפלו קורבן לטילי קרקע-אוויר. יתכן מאד שהטייס הקרבי הישראלי הוא, כיום, הטוב ביותר בעולם. התכונות הדרושות בחפיקד זה — השליטה הטכנית, ההעזה, התפיסה המהירה, ההתמזגות של אדם ומכונה לגוף אחד — תואמות איכשהו במיוחד את האופי הישראלי-הצבאי. נער-הקיבוץ הגדל בחברה בעלת תודעה טכנולוגית מפותחת. בשכנות קרובה לטרקטור, יחד עם חברו העירוני, הוא בעל כושר מיוחד בשטח זה.

נראה שהפער בינו ובין יריבו הערבי הוא עצום, ודא קטן בשנים האחרונות. אני מניח שאותו הדבר נכון גם לגבי השימוש בכלי טכני אחר — הטאנק. בכל הנוגע לשימוש במכשיר, להפעלה מערכותיו, לניצול מירבי של אפשרויותיו הטכניות, יש עליונות רבה לחייל הישראלי. לא הייתי מתפלא אילו נסתבר, בעת ניתוח הלקחים, שהפער בין הישראלים והערבים בשטח זה עוד גדל, ממילחמה למילחמה. מן הדיווחים נסתבר, שרוב הטאנקים הישראליים שהושמדו נפלו קורבן דווקא לנשק הנ"ט של אנשי חי"ר ולתותחים.

גם בים — שבו פועלים עתה מכשירים קטנים ומתוחכמים ביותר — מסתבר, כי חיל-הים הישראלי השיג עליונות רבה על הכלים המקבילים שבדי הערבים. כל העובדות האלה מוכיחות שאי-אפשר להסביר את השינוי שחל בצבאות הערביים רק בשפע הנשק המתוחכם שהגיע לידיהם, ושהפתיע את ישראל.

אם חל שינוי בחייל המצרי והסורי, יש לחפש אותו, איסוף, גם במקום אחר: ברוח-הלחימה, במוטיבציה, בחוסן הפסיכולוגי של היחיד והיחידה. במילחמה, זהו גורם חשוב ביותר. לכך התכוון נפוליון, כאשר כתב באחד ממכתביו: "במילחמה יש לזקוף שלושה רבעים על חשבון הגורמים המוראליים, ורק את הרבע האחרון על חשבון מאון הכוחות הממשיים". אם אכן חל שינוי במוראל המצרי והסורי, טמון בכך אחד מהסברים להכרל הגדול בין מילחמת ששת-הימים ובין מילחמת יום-הכיפורים.

אוייב ושמו פאניקה

להכרל הכולל ביותר מתמצה במילה יוונית אחת: פאניקה. בשתי המילחמות הקודמות — 1956 ו-1967 — נאחזו המצרים פאניקה כבר בשלב הראשון של המילחמה. ב-1973 לא היתה פאניקה בצד הערבי — לא בשלב קרבי-הבלמה ולא בשלב קרבי-התקדמה. רק מי שראה אי-פעם יחידה צבאית נאחזת פאניקה, יודע מה נוראה תופעה זו. אין אוייב איום יותר לצבא מאשר הפאניקה. כאשר קהל באולס-קולנוע בוער נאחו פאניקה, מאבדים גם אנשים נבונים את העשתונות והופכים חיות. אדם טורף אדם, אנשים טובים ורחמנים מסוגלים לדרוס למות ילדים ופצועים, ציבור, שיכול היה להציל את עצמו ביציאה מסודרת מהאולם, הוסף אספסוף מטורף, וגזר על עצמו כלייה. אותו הדבר קורה ליחידה צבאית הנאחזת פאניקה. ליחידה ממושעת יש תמיד סיכוי להציל את עצמה גם במצב נואש, לפרוץ מכיתור, להרוץ אוייב. גם אם תעמוד על נפשך בגבורה, יהיו אבידותיך פחותות מזו של יחידה מתפרקת. הנאחזת בהלה. הייתי פעם עד למחזה נורא כזה. בקרב הראשון על טירון, נגד צבא קאוקג'י, בראשית מאי 1948, הייתי שייך למחלקה שעליה הוטל להתמקם בגיבעה בודדה, לאבטחת האגף המיוזחי של הכוח העיקרי. כוח עיקרי זה נשבר תחת אש-תותחנים של קאוקג'י — התותחנים הראשונים שבהם נתקלנו בשדה-הקרב. המחלקה שלי לא נתגלתה כלל לאוייב — וכך ראינו, כאילו מן היציע, את המחוזת המחרד של מאות חיילים הבורחים על נפשם בכיוון לבסיס-היציאה שלנו, חולדה הערבית. התותחנים הערביים לא הפגינו את הכוח עצמו, אלא את חשדה הפתוח שמאחוריה, קשה היה לנו להאמין למראה עינינו: מאות חיילים אחווי-פאניקה רצו לתוך חשדה המופגן, שהפריד בינם ובין בסיסם הרחוק. הם רצו בקומת זקופה בין הפגזים, ונהרגו. עשרות אנשים נקטלו כך לנגד עיני. איש מהם לא היה צריך למות. אילו שלטו בעצמם, יכלו להתארגן לנסוגה מסודרת, לעקוף את השטח המופגן ולהגיע הביתה בשלום — כפי שעשינו אחרת לאחר מכן. נסוגנו באיטיות, תוך כדי ירי באוייב המתקדם, וכך האטנו ובלמנו את התקדמותו. לא היח לנו אף פצוע אחד. על רקע תיאור זה, קל לתאר מה קרה למצרים ב-1956, ושוב ב-1967. הם ידעו שמאחוריהם מידבר צחיח וחסרי-מים, המפריד בינם ובין בסיסיהם. הם ידעו שהכוח הישראלי נמצא כבר הרחק בעורפם. הקצינים ושאר בעלי הרכב הסתלקו כל עוד יכלו. החיילים הנטושים נאחזו בפאניקה, ברחו לתוך המירב, בכיוון הכיתה. אלפים (ואולי רבבות) מהם ניספו במירב מצמא, או נפלו מכדורי מטוסים או כעוברים על פני כוחות-הקרקע שניעו ככבישים. ברגע שהפאניקה אוחזת בצבא — ואף בצבא המעולה ביותר — אין לו חשלה. זה קרה גם ליחידות של פרידריך הגדול ונפוליון, צבאות שנחשבו בשעתם כטובים

מי קרה פתאום למצרים האלה? שאלה זו ניקרה השבוע בלבם של רבים — חיילים ואזרחים. ביומיים הראשונים של המילחמה, כאשר המצרים והסורים היו בהתקדמות, אפשר היה להסביר את הישגיהם בגורם ההפתעה ובזהדות ההתקדמות. אולם כאשר חל המיפגש, והכוח

ואת

אורי אבנרי

המרכזי של צה"ל נכנס לפעולה בשתי החזיתות, לא הספיק עוד הסבר זה. המצרים והסורים לא נשברו במכה אחת, לא התקפלו אוטומטית, לא נסו על נפשם. "הם לוחמים כאריות!" — אמר בתמיהה רבה סגן צעיר בפניו. בצמון וכדרום דיברו החיילים על האוייב ללא כוץ, ולעיתים אף בנימה של הערכה של חייל לחייל. התמונה של החייל המצרי הנאחז בהלה כשהוא שומע את חכדור הראשון, החולץ

